

ТОЛСТОЙ И ДЕПРЕСИЯТА (част I)

Атанас ЦОНКОВ

Сред писателите и изобщо сред духовните творци Толстой е толкова голямо, противоречиво, необхватно явление, колкото е и депресията сред медицинските теми, диагнози, проблеми.

Така уж по странен, а в действителност по съвсем естествен и логичен път двете теми се оказаха заглавие на моето неразумно, главоломно, шантано, може би (според някои) даже абсурдно изследване.

Ето три от изходните факти или извори, от които тръгнах да търся истината за здравето на Лев Николаевич Толстой, а същевременно – и за депресията, която е занимавала умовете на всички медици – от Хипократ до наши дни.

1. Стефан Цвайг за Толстой
2. Проф. Дик Сваб за депресията
3. Толстой за себе си

Диагнозата **депресия** е новото име на древното понятие **меланхолия**. Реших да посегна към днешната дефиниция за депресията, когато му дойде времето, а да започна моя разказ с житие-битието на Лев Толстой, който се ражда през 1828 г., а на 9 години загубва баща си. Отглеждан е в един женски свят...

За съжаление, не разполагаме с достоверна информация за здравето на неговите родители, нито за личното му здраве през детските години. Предполага се, че чистият въздух на имението в Ясна поляна и естествената храна са формирали един малък лъв (името на Толстой „Лев“ на руски означава „лъв“).

Едва ли обаче тази хипотеза е достатъчна, за да се говори за необичайното крепко здраве на Толстой писателя. Когато решава да се жени, той е на 34 години и отбелязва сам, че е „един беззъб старец“. Едва ли човек без зъби би могъл да се похвали с добре функциониращо храносмилане и изобщо със солидно здраве, което да стимулира писателското творчество...

Деструктивните фактори обаче били на лице и в изобилие и младият Лев им се отдавал без мяра. Имам предвид най-вече слабостта му към циганските заведения, песни и жени...

Това може да се третира и като характерна черта на мъжете от рода Толстой. Ако Лев се е задоволявал с редовни визити в тези рискови за здравето места, то неговият брат Сергей даже се влюбил в една от циганките, за която впоследствие се и оженил...

Да не забравяме, че според официалната тогавашна руска статистика всеки пети от възрастните руснаци (и от двата пола, и артисти, и писатели, и мъжици, и аристократи) е носел заразата сифилис. Без да броим останалите венерически „късмети“: трипер (гонорея), трихомониаза, хламидиоза...

Споменатите визити в циганските бардаци или сифилитичните статистики не са доказателства за евентуални „срамни“ болести на нашия герой, но...

Той обаче бил не само пишещ работохолик, но и сексуален лакомник. Не прощавал на по-засуканите селянки и от Аксиния (една от тях) имал син – Тихон.

Странно е с каква лекота различни-

те биографи на велики личности ни ги представят като някакви херкулеси на здравето. Най-често детството и ранната младост на великаните остават някак пренебрежнати, забравени, несъществуваща епоха. За здравните проблеми на Гоя се заговаря, когато той е на 42 г., а по-внимателното вглеждане показва, че предците му са имали тежки психически смущения, за здравето на Ленин започва да се пише и говори едва през последните 3-4 години от живота му, а той е преболеждал още като дете от тежки инфекции, за здравния статус на Бетовен се пише след като той започва да губи слуха си, а той е имал още в най-ранна възраст наследствени болести от своите родители...

Толстой е роден на 28 август 1828 г.

Суче до 3-годишна възраст, което вероятно е подпомогнало укрепването на естествената му имунна система.

Майка му умира, когато той е на 2 години. Майката – графиня Мария Николаевна Толстая на **5 март 1830 г.** ражда момиченце – Мария.

Родилната треска погубва майката на 4 август 1830 г.

Лев има **5 братя и сестри**.

Л. Н. израства като умно и силно чувствително дете. В „Детство“ той пише:

„Глъчката, тропотът на коне и каруци, веселото свирене на пядпъдците, бръмченето на мушиците, които се виеха във въздуха на неподвижни орляци, дъхът на пелин, слама и конска пот, хилядите различни цветове и сенки, които палещото слънце разливаше по светложълтото стърнище, синята далечина на гората и по бело-лилавите облаци, белите паяжини, които се носеха във въздуха или лягаха по стърнището – всичко това аз виждах, чувах и чувствах“.

Без съмнение това са възприятия, усещания, душевни „антени“ на здраво и свръхчувствително, **надарено дете**.

Баща му граф Николай Илич Толстой има някакви сериозни, ала неуточнени проблеми със здравето (той пуши лула) –

Бащата на Лев Толстой – граф Николай Толстой

пие водка, кашля, храчи кръв.

На 21 юни 1837 г. той умира на улицата – **от апоплектичен удар**.

Домашният учител дава интересна оценка на малките братя Толстой:

„Николай има воля и е способен, Серьожа е способен, но няма воля. Дмитрий има воля, но не е способен, колкото до Лев, той няма нито едното, нито другото.“

Тези редове, озаглавени „Толстой и депресията“, представяват откъс от едноименното есе, което ще бъде публикувано цялостно в том II от поредицата „Здравето на безсмъртните“.

Том II ще излезе от печат до края на 2021 г. и включва литературните първенци на пет европейски държави: Шекспир (Великобритания), Балзак (Франция), Гьоте (Германия), Толстой (Русия) и Вазов (България).

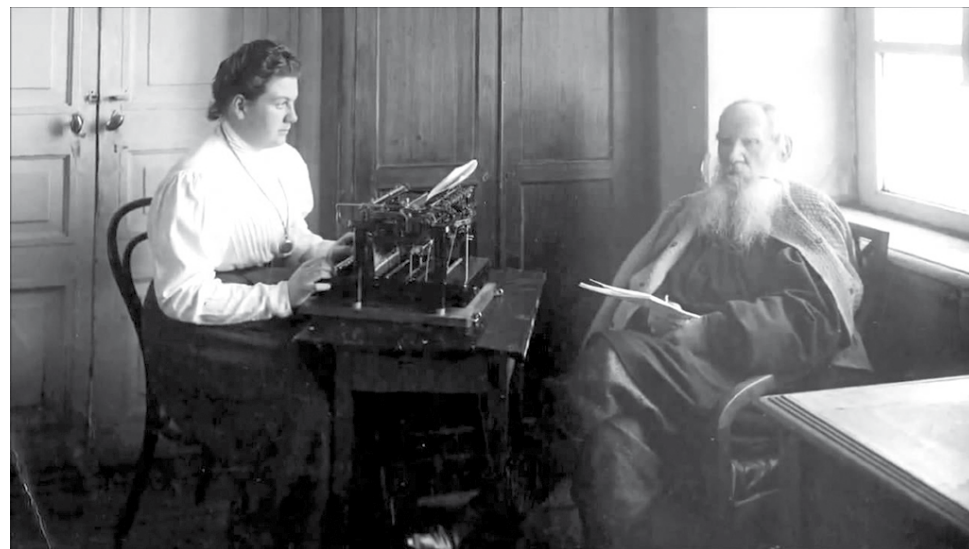
За мързеливия Лев, френският педагог прави специално, прозорливо предсказание: „Това дете носи глава на раменете си. Един малък Молиер!“.

Зад дебелоглавата детска упоритост и смущаващия мързел, французинът е съзрял изключителната чувствителност и необичайното въображение на бъдещия писател.

самолюбието ми: често си въобразявах, че съм велик човек, който открива нови истини за благо на човечеството...“

Същевременно той се притеснявал от живите си контакти с другите хора, с простосмъртните... Срам и стеснителност го потискали.

На 16 години Лев Николаевич е вече студент в Казанския университет. Готви

Толстой със съпругата си София Андреевна

И до днес остава загадка кой ген или кой вирус от кой предшественик е прескочил и се е вградил в малкия Лев, та той да жадува да бъде забелязан, да бъде различен, да бъде отличен от другите. Макар да се предполага, че тази страст може да е кодирана във всяка човешка личност, у някои индивиди тя придобива доминираща роля и извънредни мащаби.

Един ден малкият Лев скача от втория етаж, но не загива, а се отървава само с преходно мозъчно сътресение. Изпада в дълбок сън, който трае 18 часа. Вече възрастният Лев Николаевич си спомня, че бил скочил, за да впечатли всички. За да бъде забелязан. При пълнолетните хора подобна страст се нарича самолюбие, славолубие, нарцисизъм.

От тази първична „болест“ са страдали и такива изявени гении като Балзак, Леоardo да Винчи, Никола Тесла...

„Презирайки своята външност, аз извънредно много ценях у другите предимствата на красотата...“

Той не харесва сплескания си нос, но няма как да го коригира.

Един ден грабва ножицата и срязва гъстите си вежди, които също не понася. Обаче, както се знае от неговите рисуващи и фотопортрети, веждите му прорастват още повече...

През юношеските години го терзаят неразрешими проблеми на религията и вселената.

„Мислите ми се отклоняваха от здравия разум – спомня си по-късно този роден бунтовник. – Обаче философските открития, които правех извънредно ласкаеха

се да става дипломат, а все още страда от непреодолима срамежливост поради своята грозота.

Тогава и почти цял живот той си изработва „Правила на живота“, които така и не успява да спазва...

На тази чувствителна възраст, докато мечтае за идеалната жена, той се оказва в публичен дом и преживява шок от ласките на пияна проститутка. При този първи сексуален контакт Лев Николаевич е на 16 години. По-късно писателят споделя пред своя биограф Н. Н. Гусев: „когато братята ми ме завлякоха в един дом и извърших този акт за първи път, аз седнах в леглото, в краката на тази жена и заплаках...“

Изглежда, че е имало защо да плаче – може би след година Толстой попада в болницата, най-вероятно се е лекувал от венерическите последици, останали му от публичния дом.

По-късно писателят възпроизвежда случката в новелата „Животът на един маркьор“, където героят се сърди на приятелите си, че са го провокирали да спи с проститутка: „Вие се смеете, а аз съм тъжен – казва той. Защо направих това? Няма да ви го простя, никога няма да ви го простя...“

По-нататък ще се върна отново към **тъгата** и други аналогични състояния и болести, в които писателят изпада през целия си живот.

За зараза не споменава, но може би все нещо е „закачил“, защото чете усърдно

(Продължава на стр. 17)

(Продължение от стр. 16)

но книги за болестите... Отказва се да става дипломат и записва право в същия университет.

Ето кратък откъс от този житейски кодекс:

„Да ставам рано (5 часа), **да си лягам рано** (5 часа (?!)... Да ям малко и да отбягвам сладки неща... Да се опитвам всичко да върша сам... Да имам цел за цял живот, цел за определен период от живота, цел за месеца, цел за седмицата, цел за деня, **цел за часа, цел за мину-**

състояние го кара да се заеме и с медицинска литература!) 3. Да изучи езиците: френски, руски, немски, английски, италиански и латински 4. Да напиша дисертация си 5. Да напиша правилата си...“

Отново – правилата. Дааа, по-лесно е правилата да се пишат, отколкото да се спазват и следват. 19-годишният Толстой се захваща да пише трактат за **музиката**, после – за **гимнастиката** (на френски), за **картите**, за **нравите на циганките**...

Той изпитва непреодолима потребност да обясни всяко нещо, до което се докосне. Не му стига просто и само да свири на

лите.

Непреодолимо го изкушават циганките в Москва или в Тула, но и младите селянки в Ясна поляна събуждат „слабите му ангели“. Сам описва една от тези многочислени авантюри: „18 април. Не можах да устоя. Направих знак на нещо розово, което отдалеч ми изглеждаше много добре. Отворих ѝ задната врата. Тя влезе. Повече не искам да я виждам. Всичко ми изглежда долно и отвратително, сега я намеренията си... Ужасно се разкайвам. Никога досега не съм се чувствал така.“

Младият граф съзнава, че води празен и глупав живот, в своя дневник той се самоанализира с безпощадна откровеност: „суета“, „самохвалство“, „горделивост“, „мързел“, „апатия“, „престореност“, „измамност“, „непостоянство“, „нерешителност“, „прекалена самоувереност“, „сладострастие“, „склонност към противоположност“, „боязливост“, „силно влечение към игрите“...

Няма нито ред, нито дума за причините, поради които той притежава цитираните качества. Медицинските понятия са му далечни... А неговият френски учител беше казал още в детските му години, че Лев няма нито воля, нито способности, но има силна чувствителност и въображение, които подсказват „един малък Молиер“.

„Малкият Молиер“ живее бурно и се опитва да подреди в книга своето детство, но не се получава.

Брат му Николай, който като офицер служи на руските имперски интереси в Чечня, му предлага да тръгнат заедно за Кавказ. Отчаяният от себе си Лев Николаевич приема.

Анри Троя: „Истината е, че най-голямата страст на Лев Толстой е страстта му към самия него.“

Нарцисизъм!

Това би могло да се каже комай за почти всички гении: Балзак, Да Винчи, Никола Тесла, Бетовен, Айнщайн, Гюте, Ницше, Фройд, Ленин, Ван Гог, Гогол, Александър Велики, Джойс, Наполеон...

Хазарта, както и при неговия велик колега Достоевски, е органична част от характера, от природата, от болестите му...

Макар че Лев Николаевич притежава и други „страсти-красти“ (по израза на Макс Горки). Една от тях той сам я фиксира – **сладострастието**, жените, циганките, проститутките...

Друга е чистотата! Сам отбелязва, че брат му Николай не понасял неговата „мания за чистота – сменям бельото по дванайсет пъти на ден (!?)“.

Това си е направо синдром или доказателство за скрити, недиагностирани заболявания.

На 23 години Толстой вече нахвърля своя първи роман „Детство“. Той продължава да търси душевно равновесие, разпнат между плътските желания и духовните изисквания. Отбелязва в своя дневник: „Снощи едно казашко момиче дойде да ме види. Почти не спях тази нощ... Нужна ми е жена. Похотливостта ми не ми дава мира... В нищо не съм последователен и постоянен... Въздържай се от пиене и от жени...“

Толстой живее сред военни като цивилен доброволец. Решава да влезе във войската и за целта отива на преглед в Тифлис (Тбилиси – столицата на Грузия).

Скоро получава най-ниския армейски чин – ефрейтор, но мрачното му настроение не го напуска. Мъчат го две неща: проиграл е последните си пари на карти, а е и болен. Затова пише на брат си Николай: „Моята болест ми излезе много скъпо. В аптеката – 20 рубли, докторът – за 20 по-

сещения; а за паяк и фаятон всеки ден – 120 рубли. Пиша ти всички тези неща, за да ми изпратиш спешно колкото може повече пари... **„Венерическата болест е излекувана, но следите от живака ми причиняват невероятни болки.** Устата и езикът ми са покрити с рани. Не преувеличавам, но вече втора седмица не съм ял и не съм спал и час“.

Само след няколко дни венерическият пациент пише на леля си Тоанет, но този път деликатно трансформира „венерическата болест“ в „**някаква треска**“, от която бил на легло три седмици... Това понятие „треска“ трябва да се запомни, защото ще го срещаме многократно през миналите векове и зад него в повечето случаи се крие нещо венерическо: гонорея, трихомониаза, сифилис...

Всяко зло за добро – болестта обезвимила нашия герой, но това му позволило да се заеме с ръкописа на първият си роман „Детство“.

Февруари 1852 г. преминава в походи и престрелки с местните планинци. На 5 февруари младият ефрейтор отбелязва в своя „Дневник“: „Безразличен съм към живота: дал ми е прекалено малко радости, за да го обичам. Следователно, не ме е страх и от смъртта. Не се боя също и от страданието. Но ме е страх, че няма да посрещна достойно страданието и смъртта“.

Картина на Репин, в която художникът изобразява как Толстой оре

тата... Стой настрана от жените ... Убий страстта с работа...“

Някои от целите на 17-18-годишния им автор са явно неосъществими, но това е само първият подобен набор от житейски правила, като по-късно Толстой още няколко пъти формулира своя житейски режим... За отбелязване е, че той не успява да следва собствените си „правила за жи-

пиано, да се премията на лоста, да играе и губи на карти, да слуша и прегръща циганките от близката Тула... или далечния Санкт Петербург.

„Непоклонимото му здраве“, споменато от неговия френски биограф Анри Троя, му напомня за естествените мъжки нагони на плътта...

Веднъж авантюрата е с прислужничката Гаша (Агата), друг път със селянката Дуняша (граф Л. Н. Толстой е собственик на 330 мужици), трети път с Аксиния, от която се ражда и синът му Тихон (Тимофей), който по-късно работи като кочияш **в имението** на графа... Младият граф търси себе си, търси своите цели, своя път в живота и времето му минава в игра на карти, лов, водка, циганки... И чертаене на нови програми:

1. Да вляза в кръга на картоиграчи и, ако имам пари, да играя...

2. Да вляза в най-висшите сфери на обществото и при известни условия да се ожена...

3. Да си намеря доходна служба.

4. Обещах си повече да не се напивам...
Лев Николаевич е на 22 години – разпнат между силни страсти (жени, хазарт, алкохол...) и чисти духовни намерения. Той вече е в Москва. На 24 декември 1850 г., в навечерието на Коледа той записва в Дневника си: „Съобразно религиозните правила, да не ходя по жени“, но само след два дни признава: „Лош ден, бях при циганите“. На 28 декември отново: „... при циганите“. На 29 декември: „Живее като истински скот... Вечер пиша правила, веднага след това – при циганите.“

Явно тестваностеронът е повече и по-мощен от разума, от волята, от добродете-

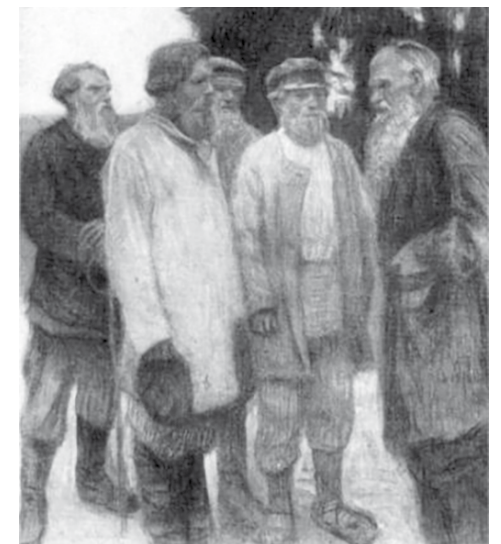

Родният дом на Л. Н. Толстой, 1828 г.

от“ и това е една от отличителните черти на неговия характер, а по тази причина жена му нееднократно ще го критикува и атакува, че е **лицемерен, двуличностен, фалшив**...

На 18 години Толстой се разболява и постъпва в клиника, но не става ясно какво трябва да се разбира под мъглявата му диагноза „Треска“. Не е изключено това да е началото на онази венерическа болест, която впоследствие ще се хронифицира и ще го тормози до края на дните му...

Лев Николаевич напуска Казанския университет и за пореден път си начертава план за бъдещето – този път за следващите две години: „1. Да изуча целия курс на юридическите науки, които са ми нужни за крайния изпит в университета 2. Да изуча практическа медицина и част от теоретическа (Ат. Ц.: Явно здравното му

Картина, показваща Толстой сред селяните

Толстой не е доволен от своя първи роман „Детство“.

„Творческите мъки стават толкова силни за този начинаещ, че това се отразява на здравето му. **Ревматизъм, болки в гърлото, болки в зъбите, възпаление на червата, необяснима слабост**...“ Този цитат е от иначе великолепната книга на Анри Троя за граф Толстой. За самия Толстой споменатите симптоми може да изглеждат и необясними, но за френския автор това е недопустимо. Още повече след като е бил наясно с венерическата диагноза на Лев Николаевич и особено с живачното му лечение.

В тези два пункта, в тези две събития – венерическата болест и нейната клинична симптоматика – очертават цялата пациентска съдба на Толстой. Като държим сметка, че това може и да не е първото, нито единственото венерическо приключение на яснополянския похотливец.

ОЧАКВАЙТЕ КРАЯ НА СТАТИЯТА „ТОЛСТОЙ И ДЕПРЕСИЯТА“ В ПОСЛЕДНИЯ БРОЙ НА 2020 Г. (БРОЙ 52) НА 24 ДЕКЕМВРИ.